

Carl De Keyzer

Een laconiek beeldantropoloog



Carl De Keyzer

Religieuze parade gehouden door pentecostalen kerken en predikanten tijdens het Mardi Gras carnaval op Jackson Square en Bourbon Street, New Orleans/Louisiana, Februari 1991. "Als tegengif voor het zondige gebeuren van Mardi Gras vertrekt vanavond van Jackson Square een religieuze parade. Om zeven uur 's avonds staat het pleintje al behoorlijk vol met predikanten en hun vaandels. Een man draagt een kruis met ingebouwde "running lights" op batterij. Zijn elektronische boodschap luidt afwisselend: GOD IS LOVE, JEZUS IS KING en JEZUS IS REAL".

Het verhaal

De media stonden roodgloeiend voor een Belgisch fotograaf. Memorabel. Het verhaal is ondertussen bekend. Carl De Keyzer, Gentenaar, jong (°1958) en wereldberoemd, kiest zelf voor zijn derde grote fotomissie één specifiek onderwerp: godsdienst in Amerika. In de zomer van 1990 neemt hij, vergezeld van vrouw Karline en zontje Ken, het vliegtuig naar Los Angeles. Hij koopt daar een kamperwagen, zijn mobiele huis voor een jaar, en trekt van de ene prettig gestoorde kerk naar de andere hallucinante sekte. Hij fotografeert waar mogelijk en houdt een dagboek bij. Vorige maand werden in Gent en Amsterdam de tentoonstelling en het boek "God Inc.", vrij vertaald de "N.V. God" voorgesteld: een keuze van een zeventigtal foto's die De Keyzer overhield aan zijn reis doorheen een religieuze Disney-World.

De carrière

Eigenlijk is "God Inc." al het vierde fotoboek van Carl De Keyzer. "Oogspanning" was de eerste, veeleer losse verzameling foto's die hij in 1984 in eigen beheer uitgaf. De stroomversnelling in zijn loopbaan komt er pas met de boeken "India" (1987) en "Homo Sovieticus" (1990), die meteen in de prijzen vielen in Fribourg en Arles. Tevens vormden ze zijn entree als "nominee" tot het fotografencollectief en persagentschap "Magnum", in 1947 opgericht door fotolegendes als David Seymour, Robert Capa, George Rodner en Henri Cartier-Bresson. Begin 1991 wint Carl De Keyzer bovendien de W. Eugene Smith Award, een van 's werelds belangrijkste (documentaire) fotografie-onderscheidingen.

De evolutie

Net als in zijn internationale carrière is er een duidelijke evolutie in de aanpak en het opzet van Carl De Keyzers fotomissies. In tegenstelling tot zijn vroegere reisverslagen speelden gerichte informatie en voorbereiding vooraf in "God Inc." een essentiële rol. In "India" werden spontaan en eerder toevallig foto's verzameld. "Homo Sovieticus" was al een stuk systematischer opgevat, maar bleef toch gekenmerkt door een globale, niet geplande sfeerzetting. "God Inc." is de eerste reis die Carl De Keyzer aanvatte met een welomschreven opdracht, namelijk de religiebeleving in de States. Meer dan 600 sektes werden vooraf aangeschreven. Eens in Amerika werden regionale en lokale krantjes nagevlooid, religieuze zenders beluisterd, TV-evangelisten bekeken en talloze telefonische contacten gelegd, met een astronomische telefoonrekening als gevolg. Ter plaatse moest hij zich nog tal van bekeringspogingen en de nodige intimidatie laten welgevallen. Hoe "gegeven" de beelden van Carl De Keyzer er soms ook uitzien, ze werden hem niet in de schoot geworpen.

De beelden: een vaststelling

"God Inc." wil geenszins een encyclopedisch overzicht of een godsdienstwetenschappelijke studie zijn, noch een hilarisch beeldverhaal over geschifte Amerikanen. Deze fotograaf maakt zijn selectie vooral op basis van artistieke en esthetische overwegingen. Esthetiek is van primordiaal belang voor Carl De Keyzer. Hij zegt

het ook ronduit: mijn foto's moeten "mooi" zijn. Elke poging om de niet te miskennen impact van zijn beelden te vatten, keert daarop terug: op de duidelijk geësthetiseerde beeldsignatuur van zijn opnamen. Er is vooreerst de buitengewone aandacht voor perspectief, formaat, opbouw. Carl De Keyzer blijft bovendien zonder meer een virtuoos in het kaderen, de compositie, de belichting. Heel wat beelden zijn bijvoorbeeld geconstrueerd rond een soort "motorische momenten", blikvangers die meteen eerste reacties - verbazing, onbegrip, een glimlach - losmaken bij de kijker. En stilaan de interpretatie in de goede richting sturen. Van daaruit verken je de rest van het beeld, tot in de details. Door het gebruik van een groothoek en grote 6 x 7 negatieven zijn die details talloos en vaak verwarrend scherp. De panoramische foto's, die voor het eerst opdoken in de Ruslandreizen, doen daar nog een schepje bovenop. Ze gaan de mogelijkheden van het oog te buiten, zoveel kan je nooit in één keer zien. Het systematisch inflitsen van alle foto's brengt een merkwaardig soort heldere stilstand in de beweging, in de chaos die je kan vermoeden, net vóór de klik. Carl De Keyzer legt, vanuit een sterke gevoeligheid voor de interactie tussen mensen, zijn protagonisten als bevroren vast. De randfiguren staan daar bijwijlen ietwat schimmig, als een soort relativering omheen. Het is op zijn minst bewonderenswaardig, hoe hij er met die middelen, in de meeste van zijn foto's telkens weer in slaagt om essentiële of typerende aspecten van een gegeven situatie, pregnant en vaak spectaculair weer te geven.

De beelden: een situering

"God Inc." komt niet zomaar uit de lucht vallen. Niet binnen het oeuvre van Carl De Keyzer, maar evenmin vanuit een fotohistorisch perspectief. Enerzijds is het werken vanuit een gegeven opdracht vanouds de werkwijze binnen het reportage-genre. Daarnaast is "God Inc." ook thematisch te situeren tegen de achtergrond van een hele reeks documentaire projecten rond de Amerikaanse samenleving - denk maar aan "American Photographs" van Walker Evans (1938), "The Americans" van Robert Frank (1959), enzovoort. Afgaand op een behoorlijk aantal gegevens - niet in het minst zijn Magnumlidkaart of zijn Smith Award - situeer je Carl De Keyzer op het eerste gezicht dus moeiteloos binnen die traditie van de reportage-fotografie. Zelfs een detail als de cover van het "God Inc."-boek houdt een onverholven knipooig in naar de voorpagina van het Amerikaanse nieuwsmagazine "Life". En als je het boegbeeld van de reportagefotografie, Henri Cartier-Bresson, hoort vertellen hoe de camera een verlengstuk werd van zijn oog, dan duiken toch wel een aantal reminiscenties aan De Keyzer op: "De hele dag zwierf ik op straat", zo schrijft Cartier-Bresson, "voelde me tot het uiterste gespannen en klaar om toe te springen, vastbesloten het leven te 'vangen' - het op heterdaad vast te leggen, terwijl het bezig was geleefd te worden. Bovenal snakte ik ernaar om binnen de begrenzingen van één enkele foto de hele essentie te pakken te krijgen van een situatie die bezig was zich voor mijn ogen te ontrollen." Ook de essentiële Amerikaanse fotograaf Robert Frank wees erop dat om een authentiek eigentijds document te produceren, de visuele indruk zo sterk moet zijn dat de uitleg

ervan tot nul gereduceerd wordt. Op zijn minst verwantschap dus. Toch maakt een merkwaardig aspect van de recente reportage- en documentaire fotografie - een fenomeen dat ook in de foto's van Carl De Keyzer naspeurbaar is - duidelijk dat een eenduidig label van reportagefotograaf aan hem niet helemaal besteed is.

De beelden: een visie

Al in de jaren zeventig stelde Susan Sontag dat de esthetiserende tendens van deze fotografie zo sterk is dat hetzelfde medium dat verontrusting teweegbrengt, die ook weer een stuk gaat neutraliseren. Fotofilosof en -criticus Dirk Lauwaert helpt de situering uitdiepen en relativeren. In de foto's van hedendaagse "reportage-fotografen" als de Brit Martin Parr, de Amerikaan Larry Fink, de Fransman Luc Choquer, en vooral de Braziliaan Sebastião Salgado, constateert hij - weliswaar in verschillende gradaties - een documentaire grondlaag, maar dan één die steeds van een duidelijk esthetiserende bovenlaag is voorzien. Dirk Lauwaert voert in dit verband de term "hyper-enscenering" aan. Fotografen als Salgado (ook lid van Magnum en met zijn recente fotoreeks over het blussen van de olievelden in Koeweit, overigens laureaat van de laatste World Press Photo), en nauw bij hem aansluitend Carl De Keyzer, hebben een extreme bekommernis met de schoonheid van het beeld gemeen. En om die te bereiken gaan ze over tot een manipulatie van hun standpunt als fotograaf, in functie van dat beeld. Ze grijpen met andere woorden niet in in wat voor de camera gebeurt, ook laten ze achteraf het beeld met rust. Neen, de encensering vindt plaats achter de camera, in de wijze waarop de fotograaf zijn licht, zijn kader, zijn afstand, zijn hoek arrangeert. Een encensering dus, die voortkomt uit beheersing, uit raffinement. Betrokkenheid als argument voor het mooie beeld. Hoewel het engagement van Carl De Keyzer niet enkel via hyper-esthetische foto's geuit wordt - lees er zijn dagboeknotities maar op na - kan hij zichzelf wel terugvinden in een typering als laconiek en ironisch beeldantropoloog. "Ik ben geen reporter, geen journalist, geen filosoof," zegt hij zelf. "Ik ben het gewoon aan mezelf verplicht mijn eigen mening zo tot uitdrukking te brengen. Ik heb signaleerd en vastgelegd, op mijn manier." Foto's verklaren niets. Ze stellen alleen maar vast.

Erik Eelbode

"God Inc.", foto's van Carl De Keyzer loopt nog tot 20 april in het Museum van Hedendaagse Kunst, Citadelpark, 9000 Gent (091/21.17.03), alle dagen van 9.30 tot 17.15 uur, maandag gesloten. Het boek "God Inc." werd uitgegeven bij Focus, Amsterdam en kost 1290 fr. De trilogie - "India", "Homo Sovieticus" en "God Inc." - wordt door de uitgever momenteel uitzonderlijk samen aangeboden voor 2500 fr.

Amarant organiseert een ontmoeting met Carl De Keyzer in en over zijn tentoonstelling "God Inc." op zaterdag 11 april om 10.30 uur. Afspraak in het Museum van Hedendaagse Kunst. (Zie ook blz. 16)

2 1/4 x 2 3/4 "

De provincies Oost- en West-Vlaanderen en Zeeland organiseren de foto-tentoonstelling "3 x fotografie", met werk van één professionele fotograaf per provincie. Jean Godecharle voor West-Vlaanderen, maar vooral Wim Riemens voor Zeeland laten erge dingen vermoeden voor de professionele fotografie aldaar. De keuze van Dirk Braeckman voor Oost-Vlaanderen houdt deze tentoonstelling overeind. Nog tot 29 maart in Kortrijk, in de Benedengalerij van het Cultureel Centrum. Van 3 tot 26 april in het Provinciaal Hof te Brugge. Afgezien van de naïeve cover is de bijhorende catalogus heel degelijk uitgegeven.

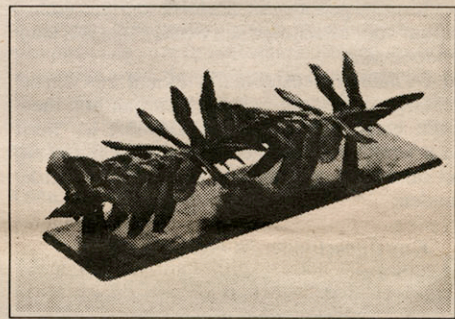


Dirk Braeckman

(Foto: Luc van Acker)

In het Antwerpse Fotografiemuseum loopt van 13 maart tot 3 mei een overzicht van de peetvader van het picturalisme in België, Leonard Misonne, een fotograaf over wiens kwaliteiten de meningen verdeeld zijn. Provinciaal Museum voor Fotografie, Waalse Kaai 47 te 2000 Antwerpen (03/216.22.11).

Nog tot 6 april loopt in het Parijse Centre National de la Photographie de thematische tentoonstelling "Photographie/Sculpture": een onderzoek naar de relatie beeldhouwkunst/fotografie vanaf het midden van de negentiende eeuw tot vandaag; van Rodin tot Nauman. De reusachtige fotowerken die Pascal Kern maakte tussen 1988 en 1991 sluiten hier bij aan. Het Centre National is ondergebracht in het Palais de Tokyo, in de vleugel parallel aan het Musée d'Art Moderne, Avenue du Président Wilson, 13 te Parijs.



Etienne-Jules Marey

Vlucht van een zwaluw, een bronzen beeldje gerealiseerd aan de hand van zijn chrono-fotografische opnamen, 1887.

Voor de art déco-naakten van Frantisek Drtikol, de foto's van Wladimir Ziolycky en dansopnamen van een tiental fotografen, onder de titel "La Danse Capturée", kan men van 14 maart tot 31 mei terecht in het Musée de la Photographie, 11, Avenue Paul Pastur, te 6100 Charleroi (Mont-sur-Marchienne) (071/43.58.10).

Fotoruimte Contretype brengt van 11 maart tot 26 april foto's van Julien Coulommier, en van 29 april tot 31 mei werk van fotografe Anne Denis. Contretype is ondergebracht in het schitterende Art Nouveau-pand Hôtel Hannon, Verbindingslaan 1 te 1060 Brussel (02/538.42.20).

Danny Lyon is een Amerikaans fotograaf die vanaf de jaren zestig een kritische kijk levert op rassenproblemen, het gevangeniswezen, motorbenden, ... in de States. Sinds 1980 verfilmt hij ook deze persoonlijke visie op sociale structuren. Een overzicht van zijn foto's en films loopt tot 12 april in het Fotografisches Kabinett van het Folkwang Museum in Essen. Van dinsdag tot zondag van 10.00 tot 18.00 uur, donderdag tot 21.00 uur (0049/201.88.84.84).

Een revelatie zijn de foto's van de Britse fotograaf Craigie Horsfield (1949), vorige maand nog te zien in het Stedelijk Museum te Amsterdam. Donkere, verstilde portretten van zijn vrouw, van vrienden, beelden van interieurs en straten, genomen in Londen en Krakau. Zijn foto's zijn unica die soms pas jaren na de feitelijke opname hun definitieve gestalte krijgen in uiterst zorgvuldige afdrucken op groot formaat. De komende maanden nog te zien in het Franse Musée d'Art Moderne van St-Etienne, in de Kunsthalle te Zürich en in het Irish Museum of Modern Art van Dublin.

Imaginaire, geconstrueerde zandvlakten van de jonge Waalse fotograaf Olivier Lefebvre zijn van 6 maart tot 10 april te zien in Fotokabinet White Light, Europaal aan te Genk. Alle dagen, behalve maandag van 19.00 tot 23.00 uur. Inlichtingen: Eddy Willems, Hasseltweg 92/5, 3600 Genk (011/36.29.16).

De Fotogalerij van het Cultureel Centrum te Hasselt brengt recent werk van de Limburgse fotograaf André Bertels. Van 13 maart tot 12 april. CHH, Kunstlaan 5, 3500 Hasselt (011/22.99.31).